

NORWEGIAN JOURNAL OF DEVELOPMENT OF THE INTERNATIONAL SCIENCE

№28/2019

Norwegian Journal of development of the International Science

ISSN 3453-9875

VOL.3

It was established in November 2016 with support from the Norwegian Academy of Science.

DESCRIPTION

The Scientific journal “Norwegian Journal of development of the International Science” is issued 12 times a year and is a scientific publication on topical problems of science.

Editor in chief – Karin Kristiansen (University of Oslo, Norway)

The assistant of the editor in chief – Olof Hansen

- James Smith (University of Birmingham, UK)
  - Kristian Nilsen (University Centre in Svalbard, Norway)
  - Arne Jensen (Norwegian University of Science and Technology, Norway)
  - Sander Svein (University of Tromsø, Norway)
  - Lena Meyer (University of Gothenburg, Sweden)
  - Hans Rasmussen (University of Southern Denmark, Denmark)
  - Chantal Girard (ESC Rennes School of Business, France)
  - Ann Claes (University of Groningen, Netherlands)
  - Ingrid Karlsen (University of Oslo, Norway)
  - Terje Gruterson (Norwegian Institute of Public Health, Norway)
  - Sander Langfjord (University Hospital, Norway)
  - Fredrik Mardosas (Oslo and Akershus University College, Norway)
  - Emil Berger (Ministry of Agriculture and Food, Norway)
  - Sofie Olsen (BioFokus, Norway)
  - Rolf Ulrich Becker (University of Duisburg-Essen, Germany)
  - Lutz Jäncke (University of Zürich, Switzerland)
  - Elizabeth Davies (University of Glasgow, UK)
  - Chan Jiang (Peking University, China)
- and other independent experts

1000 copies

Norwegian Journal of development of the International Science

Idums gate 4A, 0178, Oslo, Norway

email: publish@njd-iscience.com

site: <http://www.njd-iscience.com>

PEDAGOGICAL SCIENCES

COMPETENCE ORIENTED TRAINING OF FUTURE DOCTORS

Pertceva N.,

MD, PhD, professor, Head of the endocrinology department of State Institution «Dnipropetrovsk medical academy of the Ministry of Health of Ukraine», Dnipro

Chursinova T.

MD, PhD, professor's assistant, endocrinology department of State Institution «Dnipropetrovsk medical academy of the Ministry of Health of Ukraine», Dnipro

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Перцева Н.О.,

доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри ендокринології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»,

м. Дніпро

Чурсінова Т.В.

кандидат медичних наук, асистент кафедри ендокринології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»,

м. Дніпро

Abstract

The article is devoted to the problems of improving education in medical universities. The purpose of the work is to determine the competence oriented education essence and methods for its implementation when studying endocrinology at medical universities. The features of the methods of analysis, incident method, "a labyrinth of actions" as the basis for the implementation of competence oriented learning and the possibility of their use in the teaching of endocrinology are highlighted.

Анотація

Стаття присвячена проблемам удосконалення навчання у вищому медичному закладі. Мета роботи полягає у визначенні сутності компетентісно орієнтованого навчання та методів його реалізації при вивченні ендокринології у закладі вищої медичної освіти. Виокремлено особливості методів аналізу, інциденту, «лабіринту дій» як основи реалізації компетентісно орієнтованого навчання та можливості їх використання при викладанні ендокринології.

Keywords: competence approach, competence, competency, professional competence.

Ключові слова: компетентісний підхід, компетентність, компетенція, професійна компетентність.

Вступ. Актуальність проблеми компетентісно орієнтованого навчання у закладі вищої освіти зумовлена: по-перше, формуванням інформаційного суспільства, де пріоритетним вважається не сума засвоєної студентами навчальної інформації, а формування у них здатності діяти в різних проблемних ситуаціях, застосовувати досвід успішної діяльності у професійній сфері, вміння вчитися упродовж життя, оволодіння навичками пошуку, аналізу інформації, оскільки саме ці новоутворення стають визначальними у професійній діяльності людини; по-друге, про важливість компетентісного підходу наголошено у Законі України «Про вищу освіту» [1], в якому компетентність пов'язана і з якістю вищої освіти, і результатами навчання; по-третє, глобалізація і загальноцивілізаційні тенденції сучасного світу вимагають від вищої школи надати її випускнику можливостей самовизначитися, активно діяти, саморозвиватися в житті, інтегруватися в різні соціуми, бути конкурентоспроможним на світовому ринку праці.

У нормативно-правових документах, наукових розвідках вітчизняних і зарубіжних науковців до-

сить широко презентовано поняття «компетентність», «компетентоформуюча освіта», «компетентісний підхід в освіті», «компетентісно орієнтоване навчання», що свідчить про реалії сучасної вищої освіти та необхідність модернізації навчального процесу на засадах істотного посилення самостійної й продуктивної діяльності студентів, розвитку їхніх особистісних якостей і творчих здібностей.

Найвідомішими дослідниками компетентісного підходу є А. Бермус, Дж. Боуден, М. Лейтер, С. Маслач, П. Бачинського, Н. Бібік, В. Вербицького, І. Гудзик, які визначали його як методологічну основу забезпечення якості цілей, змісту і результатів вищої освіти.

Разом з тим аналіз наукової літератури і практики свідчить, що бракує робіт, які б мали прикладну направленість щодо забезпечення компетентісно орієнтованого навчання у закладах вищої медичної освіти.

Отже, **мета статті** полягає у визначенні сутності компетентісно орієнтованого навчання та методів його реалізації при вивченні ендокринології у закладі вищої медичної освіти.

Основна частина. Аналіз наукових досліджень та практичного досвіду дозволяє стверджувати, що у XXI столітті компетентнісний підхід є ключовим в процесі модернізації вищої освіти в Україні та активно впливає на професійну підготовку майбутніх фахівців.

Нам імпонує точка зору Н. Нагорної, яка стверджує, що компетентнісний підхід ставить на перше місце не поінформованість студента, а вміння розв'язувати проблеми, що виникають у пізнавальній, технологічній і психічній діяльності, у сферах етичних, соціальних; правових, професійних, особистих взаємовідносин. З огляду на це, зазначений підхід передбачає такий вид змісту освіти, який не зводиться до знань-орієнтованого компонента, а передбачає цілісний досвід вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, компетенцій [2].

Зазначимо, що у вітчизняній науковій літературі поняття «компетентність» і «компетенція» вживаються для позначення різних дефініцій. Проте в англійській літературі досить часто терміни *competence* (компетентність) та *competency* (компетенція) взаємозамінюються або навіть ототожнюються.

Узагальнюючи результати досліджень українських фахівців щодо понять «компетентність» і «компетенція», наголосимо, що «компетентність» є інтегрованою характеристикою якостей особистості, результатом підготовки випускника ЗВО для виконання діяльності в певних професійних та соціально-особистісних предметних сферах (компетенціях), який визначається необхідним обсягом і рівнем знань та досвіду у певному виді діяльності. «Компетенція» вміщує теоретичне знання академічної галузі та їх розуміння, практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій, цінності як невід'ємну частину способу сприйняття й життя з іншими в соціальному контексті.

З огляду на проблематику нашого дослідження слушним вважаємо навести визначення професійної компетентності.

Професійна компетентність є базовою характеристикою діяльності фахівця, що включає як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти і має головні суттєві ознаки, а саме: мобільність знань, гнучкість методів професійної діяльності і критичність мислення.

Науковцями і практиками виокремлено перелік компетентностей, які дозволяють людині реалізуватися у професійній діяльності.

Так, Асоціація медичної освіти Європи визначає 12 категорій («learning outcomes»), якими повинен оволодіти в результаті навчання компетентний і конкурентоспроможний лікар [3]: клінічні навички; практичні маніпуляції; обстеження пацієнтів; ведення пацієнтів; пропаганда здорового способу життя та профілактика захворювань; навички комунікативного спілкування; управління інформацією; принципи соціальних, клінічних навичок; моральні цінності, етика та правова відповідальність; прийняття рішень, клінічне мислення, вміння роботи

правильні висновки; професійна поведінка; саморозвиток.

Система компетентностей в освіті має ієрархічну структуру та складається з таких рівнів [4]:

- ключові компетентності, що визначаються як здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культурнодоцільні види діяльності, ефективно розв'язуючи актуальні індивідуальні, соціальні та інші проблеми;

- загальногалузеві компетентності, яких набуває особа упродовж засвоєння змісту певної освітньої галузі в закладі вищої освіти і які відбиваються в розумінні місця галузі у суспільстві, а також уміння застосовувати їх на практиці в межах культурнодоцільної діяльності для розв'язування індивідуальних і соціальних проблем;

- предметні компетентності, яких набуває особа упродовж вивчення тієї чи іншої навчальної дисципліни в закладі вищої освіти протягом конкретного навчального року або ступеня навчання.

Отже, запровадження компетентнісного підходу у закладах вищої медичної освіти детермінує переосмислення змістової і процесуальної складової підготовки майбутніх лікарів, їх реалізацію шляхом запровадження інноваційних методів і технологій.

Обґрунтування вибору методів компетентнісно орієнтованого навчання ґрунтується на принципах компетентнісного підходу в освіті, а саме [5; 6]:

- освіта для життя, успішної соціалізації в суспільстві та особистісного розвитку на основі засвоєння студентами соціально значущих умінь (компетенцій);

- різноманітні форми організації навчально-пізнавальної та самостійної, осмисленої діяльності студентів на основі власної мотивації та відповідальності за результат;

- оцінювання для надання можливості студентів самому планувати свої освітні результати й удосконалювати їх у процесі постійної самооцінки;

- матрична система управління, делегування повноважень, запровадження зовнішнього оцінювання діяльності закладу освіти громадою, роботодавцями, випускниками, свобода викладача у виборі засобів прищеплення студентам соціальних пріоритетів (компетенцій);

У викладанні ендокринології найбільш доцільними методами, що забезпечують компетентнісно орієнтоване навчання, вважаємо метод аналізу, метод інцидентів та метод «лабіринту дій» [7].

Дидактична цінність методу аналізу полягає у навчанні студентів правильно і логічно мислити, розвиває уміння спостерігати і аналізувати проблеми, які виникають у професійній діяльності лікарів та формує переконання, що у лікарській практиці немає готових проторованих шляхів прийняття стандартних рішень, кожне рішення потребує всебічного аналізу ситуації і врахування різноманітних чинників, які на неї впливають. Відтак, під час навчального заняття студентам пропонується проаналізувати проблемну ситуацію з огляду на особливості певних видів аналізу: морфологічний (виділення

елементів, які утворюють процес, об'єкт або явище); структурний (з'ясування внутрішньої організації системи, характеру зв'язків елементів і підсистем, системотвірних зв'язків і відношень); функціональний (розкриття функцій системи в цілому та її елементів, вивчення механізму функціонування); генетичний (дослідження виникнення, розвитку і перетворення процесу, об'єкта або явища); праксеологічний аналіз (розгляд пов'язаних з діяльністю процесів з погляду їх оптимізації); прогностичний аналіз (формування передбачень відносно майбутнього розвитку ситуації); системний (розгляд об'єкта з позицій системного підходу як певної системи, що характеризується структурою і функціями); проблемний аналіз (виділення проблем, формування проблемного поля, їх кваліфікація). Так, при проведенні практичного заняття, яке було присвячено вивченню патології щитовидної залози, широко використовувався метод морфологічного аналізу. Наприклад, під час обговорення методів лікування ендемічного зобу, розглядалися різні варіанти лікування: використання препаратів йоду, L-тироксину, а також комбінацію L-тироксину і йоду. Під час обговорення даної проблеми студенти розглядали переваги та недоліки терапії, такі як ризики розвитку рецидиву захворювання після відміни лікування, вплив терапії на серцево-судинну систему і ризики розвитку тиреотоксикозу, вартість лікування.

Метод інцидентів передбачає розвиток у майбутніх лікарів умінь прийняти обгрунтоване рішення в умовах нестачі інформації та швидкого збирання додаткової інформації, її аналізу і прийняття рішення. Отже, студенти замість повної інформації отримують лише коротке письмове або усне повідомлення про інцидент, в якому недостатньо інформації для прийняття обгрунтованого рішення. Студенти можуть отримати додаткову інформацію використовуючи мобільний інтернет, підручники, або у викладача, ставлячи йому відповідні запитання. Отримавши необхідну і достатню, на думку студентів, інформацію, вони аналізують інцидент у невеликих (3-5 осіб) підгрупах, приймають відповідне рішення і виносять його на загальну дискусію у навчальній групі.

Метод «лабіринт дій» передбачає отримання студентами докладного опису ситуаційної задачі. Серед інформації, що містить ситуаційна задача, є як необхідні, так і побічні відомості, які не мають ніякого відношення до розв'язання навчальної проблеми або не входять до компетенції лікаря. Кожен студент має проаналізувати подану інформацію щодо її доцільності та корисності з огляду на запропоновану ситуацію, сформулювати чітке уявлення про ситуацію, зробити висновки і прийняти всебічно

обгрунтоване рішення щодо її вирішення. Отже, метод «лабіринт дій» вдосконалює уміння працювати з різноманітною інформацією в умовах обмеженої її кількості та часу, формує вміння і навички правильно оцінити обстановку, вибрати обгрунтовану лінію поведінки, прийняти правильне і своєчасне рішення.

Висновки. Компетентісно орієнтоване навчання, яке ґрунтується на міждисциплінарних, інтегрованих вимогах до результату освітньої діяльності та вимагає кардинальної зміни мети і змісту вищої освіти – від накопичення нормативно-визначених знань, умінь і навичок до формування у майбутніх лікарів здатності практично діяти, застосовувати набуті знання, уміння і навички у ситуаціях професійної діяльності і соціальної практики – потребує подальшого наукового дослідження. Обраний напрям дослідження знайде своє продовження у вивченні технологій реалізації компетентісного підходу у вищій медичній освіті, розробленні моделі компетентісно орієнтованого навчання майбутніх лікарів з огляду на методологічні засади філософії освіти III тисячоліття, соціокультурної обумовленості освітньої політики, філософської концепції творчості як фундаментальної основи життєдіяльності людини.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про вищу освіту»// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014. №37-38, ст. 2004.
2. Нагорна Н. В. Формування у студентів поняття компетентності й компетенції [текст] / Н. В. Нагорна // Виховання і культура. – 2007. – № 1-2 (11-12). – С. 266–268.
3. Асоціація медичного образования в Европе . Режим доступу: www.ecaqa.org/amee-assotsiatsiya-meditsinskogo-obrazovaniya-v-evrope
4. «Комплексе нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти»: – К., 2008. – 69 с.
5. Часнікова О. В. Компетентісний підхід в освіті як основа її реформування [Електронний ресурс] /О. В. Часнікова // Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. – Рубрика «Педагогічна наука». –2014. – Вип. № 3(24). – Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=26071.
6. Савченко О. П. Компетентісний підхід у сучасній вищій школі /О. П. Савченко // Е-журнал "Педагогіка і наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку". – 2010. – С. 16 – 23.
7. Ягупов В. В. Педагогіка : навчальний посібник для вузів / Василь Васильович Ягупов . – Київ : Либідь, 2002 . – 560 с.